

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA DZIAŁALNOŚCI AGROTURYSTYCZNEJ

Małgorzata Matlegiewicz

Akademia Rolnicza w Szczecinie

Streszczenie. Zmiany społeczno-gospodarcze na wsi polskiej w okresie transformacji ustrojowej spowodowały spadek rozwoju gospodarstw chłopskich. Brak rynków zbytu na produkty rolnicze, wzrost bezrobocia spowodowany odpływem ludności wiejskiej z pracy w przemyśle, rozdrobnione i nieaktywne gospodarstwa powodują konieczność poszukiwania nowych dróg do zabezpieczenia bytu w zubożałych rodzinach chłopskich. Jedną z takich dróg jest aktywizacja działalności rolników poprzez wykorzystanie istniejących zasobów na obszarach wiejskich. Poszukiwanie nowych źródeł dochodów ukierunkowane zostało na rozwój działalności pozarolniczej. Na bazie istniejących zasobów rolnicy podejmują działalność agroturystyczną, która przynosi do ich gospodarstw domowych dodatkowe dochody. Barierą rozwoju agroturystyki są ograniczone środki finansowe będące w dyspozycji władz samorządowych, a potrzebne na rozwój i promocję turystyki na obszarach wiejskich. Bez finansowego wsparcia zarówno ze środków Unii Europejskiej, jak również samorządów lokalnych dynamiczny rozwój agroturystyki na terenach wiejskich nie będzie możliwy.

Słowa kluczowe: agroturystyka, źródła finansowania, Fundusze Unii Europejskiej

WPROWADZENIE

Zmiany strukturalne w Polsce po 1989 roku odbiły się znacząco na sytuacji ekonomicznej obszarów wiejskich. W wyniku przemian systemowych gospodarki rolnictwo znalazło się w szczególnie trudnej sytuacji.

Nastąpiło zubożenie części społeczeństwa. W wyniku zmniejszenia się popytu na produkty rolne wystąpiły trudności z ich zbytem co wpłynęło na obniżenie cen produktów rolnych, a tym samym spadły dochody rolników utrzymujących się głównie z rolnictwa. Poważnym problemem na wsi stało się również bezrobocie, które zwiększało się wraz z prywatyzacją przedsiębiorstw w przemyśle. Pracownicy zwolnieni z pracy w innych

sferach gospodarki wrócili na wieś powiększając tym samym bezrobocie na obszarach wiejskich. Brak możliwości zatrudnienia na wsi wpływa na obniżenie warunków bytowych ludności. Poprawa warunków bytowych ludności wiejskiej nie może więc nastąpić w oparciu o rozwój produkcji rolnej i mało konkurencyjne gospodarstwa rolne. Wieś poszukuje nowych źródeł dochodów, które upatruje w sukcesywnych zmianach działalności gospodarczej własnych gospodarstw. Wielofunkcyjność gospodarstw wiejskich stanowi obecnie szansę rozwoju gospodarstw wiejskich. Monofunkcyjny model wsi, nastawiony wyłącznie na produkcję rolną stał się hamulcem w rozwoju gospodarczym wsi.

W gospodarce światowej jak i polskiej obserwuje się stopniowy spadek znaczenia rolnictwa w dostatecznym zabezpieczeniu materialnym ludności wiejskiej, jak również w tworzeniu nowych miejsc pracy potrzebnych mieszkańcom obszarów wiejskich.

Władze gmin jak i mieszkańcy wsi podejmują działania w poszukiwaniu alternatywnych, albo dodatkowych źródeł dochodów poza rolnictwem. Rozwijać się zaczęła sfera usług w różnych dziedzinach takich m.in. jak rzemiosło, handel, transport, turystyka wiejska, czy agroturystyka.

Rzeczony agroturystyki może być jednym ze sposobów na pozyskiwanie nowych źródeł zarobkowania dla ludności rolnej, przyczyniającym się do poprawy życia mieszkańców wsi. Agroturystyka stwarza możliwość zatrudnienia w sposób pośredni bądź bezpośredni wielu mieszkańcom wsi, co przy dużym bezrobociu i niskich dochodach z działalności rolnej ma istotne znaczenie. Przyjmowanie turystów staje się motorem napędzającym rozwój regionów. Wydatki turystów przynoszą rolnikom nowe źródła dochodów i tym samym podnoszą rentowność gospodarstw rolniczych.

Rozwijanie przemysłu turystycznego w rolnictwie ma duże znaczenie nie tylko dla rolników, ale wykracza poza jakość życia mieszkańców wsi, gdyż przynosi korzyści w sferze rozwoju cywilizacyjnego społeczeństwa. Niesie również wartości dotyczące rozwoju wiedzy ekologicznej, podnosi kondycję psychiczną i fizyczną społeczeństwa oraz kształtuje postawy wobec zasobów kultury, sztuki oraz walorów przyrodniczych regionu.

Wypoczynek w gospodarstwie rolnym w regionie atrakcyjnym turystycznie pozwala turystom regenerować swoje siły w środowisku czystym ekologicznie. Gospodarstwo rolne poza zakwaterowaniem i wyżywieniem w znakomitej domowej kuchni stwarza możliwość poznania obyczajów i codziennych zajęć rolników oraz umożliwia uczestniczenie w pracach gospodarskich i polowych. Turysta wnosząc opłaty za pobyt w gospodarstwie agroturystycznym wnosi również specjalne opłaty na rzecz budżetu gminy, które to środki stanowią jedno ze źródeł finansowania inwestycji w gminie dotyczących budowy i rozbudowy infrastruktury bez konieczności obciążania podatkami mieszkańców gminy.

Rzeczony agroturystyki posiada również duży wpływ na zmianę warunków życia mieszkańców wsi, gdyż przez kontakty z turystami dochodzi do socjopsychologicznych zmian w mentalności ludności wiejskiej na skutek przenikania się kultur miejskich i wiejskich, co wpływa na ożywienie tradycji wiejskich i zacieśnia więzi społeczne.

Z uwagi na fakt, że obszary wiejskie charakteryzują się gospodarką opartą na produktach rolnych i leśnych istnieje możliwość zbycia tych produktów co stwarza możliwość rozwoju rynku zbytu na gotowe regionalne produkty żywnościowe, rękodzieło i rzemio-

sło. Wraz z rozwojem działalności agroturystycznej można określić funkcje tworzącej się nowej działalności pozarolniczej na obszarach wiejskich.

Funkcje agroturystyki określić można osobno dla różnych regionów charakteryzujących się swoistością rozwoju. Każda gmina jest inna pod względem lokalizacji walorów naturalnych, ludności, zasobów historycznych i inicjatyw lokalnych. Większość jednak funkcji można przypisać wszystkim obszarom wiejskim promującym i rozwijającym działalność agroturystyczną.

Przez rozwój na obszarach wiejskich lokalna społeczność może oczekiwać [Majewski, Lane 2001]:

- większej liczby miejsc pracy,
- bardziej zróżnicowanych miejsc pracy,
- rozwoju usług,
- wsparcia dla rolnictwa,
- zróżnicowania gospodarki leśnej,
- zachowania charakteru krajobrazu,
- wsparcia dla małych układów osiedleńczych,
- utrzymania i ożywienia lokalnego rzemiosła i sztuki ludowej,
- rozwoju kulturowego,
- konserwacji starej zabudowy i lepszej estetyki nowych budynków,
- poprawy jakości środowiska przyrodniczego,
- nowych ról i wyższej pozycji społecznej kobiet,
- podniesienia dumy z miejsca zamieszkania,
- nowych pomysłów i innowacji,
- wykształcenia i umiejętności niezbędnych do prowadzenia firmy.

Rozwój turystyki wiejskiej i agroturystyki będzie miał duży wpływ na zmianę warunków życia mieszkańców wsi, pomoże zmienić obraz wsi i przeobrazić go w przyszłości w atrakcyjny i dochodowy region gospodarczy.

PODSTAWY PRAWNE I FINANSOWE FUNKCJONOWANIA AGROTURYSTYKI

Wraz z dynamicznym rozwojem cywilizacyjnym i szybkim tempem życia i pracy, społeczeństwo poszukuje wypoczynku w spokoju i ciszy oraz bliskiego kontaktu z przyrodą. Pośpiech w pracy, hałas, brak ruchu, konflikty międzyludzkie, trudne warunki pracy powodują stres i wyczerpanie zarówno psychiczne jak i fizyczne ludności. Czynniki te nasilając się powodują spadek zdrowotności ludności, spadek wydajności pracy, spadek poczucia wartości społeczeństwa, obniżenie więzów rodzinnych i towarzyskich co w dłuższym okresie może prowadzić do różnych patologii społecznych. Polska wieś oferuje wypocznik w ciszy i spokoju, gwarantuje wyciszenie się w bliskości przyrody i zwolnienie tempa życia w zdrowym środowisku naturalnym.

W celu stworzenia odpowiednich warunków do wypoczynku i rekreacji w gospodarstwach rolnych świadczonych przez mieszkańców wsi i rolników muszą być spełnione wymagania w zakresie właściwych o wysokiej jakości usługach lokalnych i wymogach sanitarnych, przeciwpożarowych i higienicznych.

„Podstawą prawną przy podejmowaniu działalności gospodarczej w dziedzinie turystyki jest ustawa z 19 listopada 1999 r. Prawo działalności gospodarczej wraz z późniejszymi zmianami oraz ustawa o usługach turystycznych z 29 sierpnia 1997 r. wraz z późniejszymi zmianami” [Kwaterna... 2001; Dz.U. rol. poz. 1178].

Tworzenie dogodnych warunków do uprawiania działalności agroturystycznej sprzyja pozyskiwaniu nowych turystów i rozwijaniu działalności na okresy dłuższe niż sezon letni. Agroturystyka przyniesie korzyści jeśli zapewni się turystom miłą atmosferę i atrakcyjne propozycje spędzania czasu podczas urlopu spędzonego w gospodarstwie agroturystycznym.

Działalność agroturystyczna powinna spełniać określone prawem wymagania [Kobyłecki 2007]:

- istnieje obowiązek związany z podejmowaniem i zgłaszaniem nowego rodzaju działalności,
- istnieje obowiązek rozliczania podatków,
- istnieje obowiązek wypełniania zarządzeń administracyjnych wynikających z ustaw szczegółowych.

Ważnym czynnikiem zabezpieczającym działalność rolnika na rzecz agroturystyki jest ubezpieczenie od odpowiedzialności cywilnej rolnika z tytułu szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym w związku z prowadzeniem działalności agroturystycznej.

Prowadzenie działalności agroturystycznej jest wspierane ze źródeł Unii Europejskiej. Wsparcie finansowe Unii Europejskiej opiera się na następujących źródłach:

- Fundusze Strukturalne:
 - Europejski Fundusz Społeczny (ESF – European Social Fund)
 - Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej (EAGGF – European Agriculture Guidance and Guarantee Fund)
 - Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (ERDF – European Regional Development Fund)
 - Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
- Fundusz Spójności
- Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej.

Fundusze Strukturalne mają za zadanie wspierać restrukturyzację i modernizację gospodarek krajów członkowskich. Mają one za zadanie wspierać regiony gospodarcze, które bez pomocy nie mogłyby dorównać do średniozamożnych krajów Unii Europejskiej. Projekty realizowane w oparciu o Fundusze Strukturalne mogą być realizowane na tych obszarach, które najbardziej potrzebują dofinansowania w określonych sektorach gospodarki bądź regionach. Są one jednak tylko uzupełnieniem budżetu krajowego i nie mogą zastąpić środków płynących z budżetu państwa korzystającego z Funduszy Strukturalnych [www.kbn.gov.pl]. Od roku 2004 do końca 2008 działalność agroturystyczna wspierały w sposób bezpośredni bądź pośredni trzy fundusze:

- Europejski Fundusz Społeczny (ESF),

- Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej (EAGGF),
- Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (ERDF).

W planach na lata 2007–2013 w miejsce Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej wszedł Europejski Fundusz Rolny na rzecz Obszarów Wiejskich.

Fundusz Spójności finansuje realizację inwestycji z rozwojem i modernizacją infrastruktury transportowej i ochroną środowiska.

Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej (EFRWP) jest to fundacja, która została utworzona i zarejestrowana w 1990 r. Podstawą działalności Fundacji są kredyty udzielane za pośrednictwem banków. Oferta kredytowa jest adresowana do jednostek samorządu terytorialnego, małych i średnich przedsiębiorstw oraz osób fizycznych realizujących inwestycje na terenach wiejskich. Kredyty Funduszu są udzielane na inwestycje w zakresie [www.efrwp.pl]:

- oświaty wiejskiej,
- budowy dróg na terenach wiejskich,
- zaopatrzenia wsi w wodę,
- rozwoju społeczeństwa informacyjnego,
- niepublicznych zakładów opieki zdrowotnej,
- agroturystyki i turystyki wiejskiej,
- ochrony zdrowia ludzi i zwierząt,
- programu „Wiarygodny Partner”,
- mikrokredytów.

W zakresie agroturystyki, kredyty udzielane są na rozwój inwestycji związanych z nowymi przedsięwzięciami agroturystycznymi bądź z rozbudową istniejących obiektów, ich modernizacją i adaptacją dotyczących głównie:

- bazy noclegowej,
- bazy gastronomicznej,
- bazy rekreacyjno-sportowej i kulturalnej.

Wielkość kredytów przyznawanych przez Fundusz na różne dziedziny działalności gospodarczej na wsi w latach 1990–2006 oraz efekty rzeczowe osiągnięte przy udziale środków Funduszu zawierają tabele 1–6.

Tabela 6 zawiera informacje dotyczące przyznanej pomocy przez Fundusz oraz efekty finansowe i rzeczowe w latach 1990–2006 w dziedzinie kredytów dla małej przedsiębiorczości i agroturystyki. Linia kredytowa dla agroturystyki realizowana była od stycznia 2001. Wykorzystując kredyty Funduszu zrealizowano różne przedsięwzięcia inwestycyjne w zakresie m.in. nowych miejsc noclegowych, obiektów rekreacyjno-sportowych i gastronomicznych oraz utworzono nowe miejsca pracy.

Obok funduszy wspierających działalność na terenach wiejskich, w tym na agroturystykę, uzyskiwanych z Unii Europejskiej rolnicy pozyskują fundusze z budżetu państwa oraz z budżetów jednostek samorządu terytorialnego.

Tabela 1. Linie kredytowe i programy subwencyjne Funduszu – Efekty finansowe i rzeczowe na lata 1990–2006 w dziedzinie oświaty wiejskiej
 Table 1. Crediting lines and subvention programs of the Fund with financial and real effects from years 1990–2006 in the domain of rural education

Programy realizowane przez Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej Programs carried out by the European Fund for Development of Polish Rural Areas	Ilość zawartych umów (szt) The amount of fixed contracts	Kwota przyznanej pomocy (tys. zł) The amount of subsidies (Thousands of PLN)	Wartość zrealizowanego zadania inwestycyjnego (tys. zł) The value of carried out investments (Thousands of PLN)	Uwagi Notes
Oświata wiejska (szkoły podstawowe, gimnazja, szkoły rolnicze ogółem w tym: Rural education (Primary schools, junior high schools, agronomical schools, including	2295	339420	2019066	Dotacje udzielone w okresie od 31.03.1999 od 01.04. 1995 r. Donations granted from 31.03.1999 to 01.04. 1995.
– dotacje – donations	1359			Wyłącznie preferencyjne kredyty Preferential credits only
– kredyty – credits	936			

Źródło: www.efrwp.pl
 Source: www.efrwp.pl

Tabela 2. Linie kredytowe i programy subwencyjne Funduszu – Efekty finansowe i rzeczowe na lata 1990–2006 w dziedzinie budowy dróg wiejskich
 Table 2. Crediting lines and subvention programs of the Fund with financial and real effects from years 1990–2006 in the domain of rural roads development

Programy realizowane przez Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej Programs carried out by the European Fund for Development of Polish Rural Areas	Ilość zawartych umów (szt) The amount of fixed contracts	Kwota przyznanej pomocy (tys. zł) The amount of subsidies (Thousands of PLN)	Wartość zrealizowanego zadania inwestycyjnego (tys. zł) The value of carried out investments (Thousands of PLN)	Efekty rzeczowe osiągnięte przy udziale środków Funduszu The real effects achieved with the Fund means	Uwagi Notes
Budowa dróg wiejskich ogółem w tym: Rural roads built, including:	1632	141836	463340	2483 km dróg gminnych i powiatowych 2483 km of commune and district roads	Dotacje udzielone w okresie od 31.12.1997 do 01.04. 1998 r Donations granted from 31.12.1997 to 01.04. 1998.
– dotacje – donations	946	28968	206785	1597 km dróg 1597 km of roads	Wyłączenie preferencyjne kredyty Preferential credits only
– kredyty – credits	686	112868	256555	883 km dróg 883 km of roads	

Źródło: www.efrwp.pl
 Source: www.efrwp.pl

Tabela 3. Linie kredytowe i programy subwencyjne Funduszu – Efekty finansowe i rzeczowe na lata 1990–2006 w dziedzinie zaopatrzenia w wodę
 Table 3. Crediting lines and subvention programs of the Fund with financial and real effects from years 1990–2006 in the domain of water supply and demand

Programy realizowane przez Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej Programs carried out by the European Fund for Development of Polish Rural Areas	Ilość zawartych umów (szt) The amount of fixed contracts	Kwota przyznanej pomocy (tys. zł) The amount of subsidies (Thousands of PLN)	Wartość zrealizowanego zadania inwestycyjnego (tys. zł) The value of carried out investments (Thousands of PLN)	Efekty rzeczowe osiągnięte przy udziale środków Funduszu The real effects achieved with the Fund means	Uwagi Notes
Zaopatrzenie wsi w wodę (wodociągi, stacje wodociągowe) Rural water supplies (pipelines, water stations)	195	44224	109834	1084 km steci wodociągowej 19,8 tys. gospodarstw 15 stacji wodociągowych 1084 km of water pipelines for 19,8 thousands households 15 water stations	Kredyty udzielone od maja 2000 r. Credits granted from May 2000.

Źródło: www.efrwp.pl
 Source: www.efrwp.pl

Tabela 4. Linie kredytowe i programy subwencyjne Funduszu – Efekty finansowe i rzeczowe na lata 1990–2006 w dziedzinie budowy społeczeństwa informacyjnego
 Table 4. Crediting lines and subvention programs of the Fund with financial and real effects from years 1990–2006 in the domain of developing information society

Programy realizowane przez Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej Programs carried out by the European Fund for Development of Polish Rural Areas	Ilość zawartych umów (szt) The amount of fixed contracts	Kwota przyznanej pomocy (tys. zł) The amount of subsidies (Thousands of PLN)	Wartość zrealizowanego zadania inwestycyjnego (tys. zł) The value of carried out investments (Thousands of PLN)	Efekty rzeczowe osiągnięte przy udziale środków Funduszu The real effects achieved with the Fund means	Uwagi Notes
Spółceństwo informacyjne (Pracownie internetowe) Community information (internet workshops)	8	265		8 pracowni internetowych 8 internet workshops	Kredyty udzielone od 01.06.2002 r. Credits granted from 01.06.2002.

Źródło: www.efrwp.pl
 Source: www.efrwp.pl

Tabela 5. Linie kredytowe i programy subwencyjne Funduszu – Efekty finansowe i rzeczowe na lata 1990–2006 w dziedzinie ochrony zdrowia
 Table 5. Crediting lines and subvention programs of the Fund with financial and real effects from years 1990–2006 in the domain of healthcare

Programy realizowane przez Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej Programs carried out by the European Fund for Development of Polish Rural Areas	Ilość zawartych umów (szt) The amount of fixed contracts	Kwota przyznanej pomocy (tys. zł) The amount of subsidies (Thousands of PLN)	Wartość zrealizowanego zadania inwestycyjnego (tys. zł) The value of carried out investments (Thousands of PLN)	Efekty rzeczowe osiągnięte przy udziale środków Funduszu The real effects achieved with the Fund means	Uwagi Notes
Kredyty na inwestycje w zakresie ochrony zdrowia na terenach wiejskich (N-ZOZ) Credits for investments in health care on rural areas	4	939	1376	Remont, zakup lub wyposazenie 4 obiektów Renewal, purchase or equipment for 4 objects	Linia kredytowa realizowana od 01.04. 2004 r. Credit line carried out from 01.04. 2004.
Kredyty na inwestycje w zakresie ochrony zdrowia i dobru zwierząt (weterynaria) Credits for investments in animal care on rural areas (vets)	7	265	352	1600 m2 powierzchni leczniczej, zakup 5 szt. sprzętu medycznego 1600 sq. m of treatment area, purchase of 5 sets of medical equipment	Linia kredytowa realizowana od 02.04. 2005 r. Credit line carried out from 02.04. 2005.

Źródło: www.efrwp.pl
 Source: www.efrwp.pl

Tabela 6. Linie kredytowe i programy subwencyjne Funduszu – Efekty finansowe i rzeczowe na lata 1990–2006 w dziedzinie kredytów dla małej przedsiębiorczości i agroturystyki

Table 6. Crediting lines and subvention programs of the Fund with financial and real effects from years 1990–2006 in the domain of crediting enterprise and agrotourism

Programy realizowane przez Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej Programs carried out by the European Fund for Development of Polish Rural Areas	Ilość zawartych umów (szt) The amount of fixed contracts	Kwota przyznanej pomocy (tys. zł) The amount of subsidies (Thousands of PLN)	Wartość zrealizowanego zadania inwestycyjnego (tys. zł) The value of carried out investments (Thousands of PLN)	Efekty rzeczowe osiągnięte przy udziale środków Funduszu The real effects achieved with the Fund means	Uwagi Notes
Kredyty na inwestycje w zakresie ochrony zdrowia i dobru zwierząt (weterynaria) Credits for investments in animal care on rural areas (vets)	7	265	352	1600 m2 powierzchni leczniczej, zakup 5 szt. sprzętu medycznego 1600 sq. m of treatment area, purchase of 5 sets of medical equipment	Linia kredytowa realizowana od 02.04. 2005 r. Credit line carried out from 02.04. 2005.

Kredyty w zakresie małej przedsiębiorczości Wygodny Partner Credits for small enterprise support (Convenient Partner)	42	7430	7500	Linia kredytowa realizowana od początku 2006 r. Credit line carried out from the beginning of 2006.
Kredyty na przedsięwzięcia inwestycyjne w zakresie agroturystyki Credits for investments in agrotourist venues	381	26826	Ok. 29800 ca 29800	4017 nowych miejsc noclegowych, 175 obiektów bazy rekreacyjno-sportowej i gastronomicznej 109 nowych miejsc pracy 4017 accommodation lots, 175 buildings for sports, leisure and gastronomy, 109 new workplaces
Mikrokredyty na pozarolniczą małą przedsiębiorczość na terenach wiejskich Micro credits for small enterprise in rural areas	4320	74945	75000	Linia kredytowa realizowana od stycznia 2000 r. Credit line carried out from January 2000.
Dopłaty do kredytów Credit supplements	55	1694	Ok. 19500 ca 19500	Program dotacyjny realizowany od stycznia 2006 r. Donation program carried out from January 2006.

Źródło: www.efrwp.pl
Source: www.efrwp.pl

FINANSOWE WSPARCIE DZIAŁALNOŚCI AGROTURYSTYCZNEJ Z BUDŻETU PAŃSTWA I BUDŻETÓW JEDNOSTEK TERYTORIALNYCH

Środki krajowe przyznawane na projekty współfinansowane z funduszy Unii Europejskiej, pochodzą z budżetu państwa i budżetu jednostek samorządu terytorialnego oraz kredytów. Pomoc państwa dla działalności pozarolniczej odbywa się w ramach Krajowego Wkładu Publicznego. Rozwój działalności agroturystycznej odbywa się w oparciu o Programy Operacyjne, które wchodzi w skład krajowych planów rozwojowych takich jak:

- Narodowy Plan Rozwoju na lata 2004–2006 (z możliwością kontynuowania do roku 2008),
- Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia (NSRO) 2007–2013,
- Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) 2007–2013 odnoszącego się do Wspólnej Polityki Rolnej.

Wsparcie finansowe odbywa się przez realizację programów operacyjnych, będących narzędziami realizacji celów określonych w planach rozwoju kraju.

Narodowy Plan Rozwoju (2004–2006) powstał w roku 2003, określał strategię rozwoju społeczno-gospodarczego Polski w pierwszych latach uczestnictwa kraju w strukturach unijnych. „Celem strategicznym Narodowego Planu Rozwoju było rozwijanie konkurencyjnej gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości zdolnej do długotrwałego, harmonijnego rozwoju, zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz poprawę spójności społecznej, ekonomicznej i przestrzennej z Unią Europejską na poziomie regionalnym i krajowym” [Narodowy... 2003].

Po określeniu mocnych i słabych stron polskiej gospodarki oraz szans i zagrożeń w pierwszych latach uczestnictwa w Unii Europejskiej, Polska realizowała pięć celów cząstkowych Narodowego Planu Rozwoju w latach 2004–2006 [Narodowy... 2003]:

1. wspomaganie osiągnięcia i utrzymania w dłuższym okresie wysokiego wzrostu PKB,
2. włączenie Polski w europejskie sieci infrastruktury transportowej i informacyjnej,
3. zwiększenie poziomu zatrudnienia i wykształcenia,
4. intensyfikację procesu zwiększania w strukturze gospodarki udziału sektorów o wspólnej wartości dodanej, rozwój technologii społeczeństwa informacyjnego,
5. wspomaganie udziału w procesach rozwojowych i modernizacyjnych wszystkich regionów i grup społecznych w Polsce.

Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia (2007–2013) (NSRO) jest to program rozwoju Polski na lata 2007–2013, który został utworzony w roku 2006. Stanowi on dokument określający kierunki alokacji środków finansowych pochodzących z funduszy Unii Europejskiej, w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności. „Celem strategicznym Narodowych Strategii Ram Odniesienia dla Polski jest tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej” [Narodowe... 2006].

Do najważniejszych zadań w ramach tegoż programu należy [Narodowe... 2006]:

- poprawa jakości funkcjonowania instytucji publicznych oraz rozbudowa mechanizmów partnerstwa,
- poprawa jakości kapitału ludzkiego,
- budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i sportowej mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski,
- podniesienie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw, w tym szczególnie sektora wytwórczego o wysokiej wartości dodanej oraz rozwój sektora usług,
- wzrost konkurencyjności polskich regionów i przeciwdziałanie ich marginalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej,
- wyrównanie szans rozwojowych i wspomaganie zmian strukturalnych na obszarach wiejskich.

Instrumentami realizacji celów NSRO będą programy operacyjne dotyczące infrastruktury i środowiska, rozwój gospodarki innowacyjnej, rozwój kapitału ludzkiego, rozwój terenów wschodnich Polski, rozwój pomocy technicznej i regionalnych programów operacyjnych.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007–2013. Program ten został przyjęty przez Radę Ministrów w 2006 r. Określa on kierunki alokacji środków pochodzących z Unii Europejskiej na lata 2007–2013. Funkcjonuje w ramach Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Podstawowe cele w ramach realizacji tego programu to [Program... 2007]:

- poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego,
- poprawa stanu środowiska naturalnego i obszarów wiejskich,
- poprawa jakości życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej,
- LEADER.

Łączna kwota środków na PROW to ok. 17,2 mld euro, z czego ponad 13,2 mld euro pochodzi z budżetu UE, a około 4 mld stanowią środki krajowe publiczne. Pomoc w ramach tego programu odnosi się do inwestycji prowadzonych w miejscowościach należących do gmin wiejskich lub miejsko-wiejskich o liczbie ludności do 5 tysięcy mieszkańców.

Beneficjentami mogą być samorzady gmin oraz instytucje kultury, dla których organem założycielskim jest samorząd terytorialny. Dofinansowanie do działalności agroturystycznej wspomaga rozwój agroturystyki w sposób pośredni, ponieważ dotyczy projektów mających na celu podwyższanie atrakcyjności turystycznej terenu i kierowane jest do samorządów terytorialnych. Pomocą finansową mogą być objęte Działania 2.3 pt. „Odnowa wsi oraz zachowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego”. Fundusze mogą być skierowane na [SPO... 2007]:

- prace projektów, architektów, konserwatorów zabytków oraz doradztwie związanego z realizacją przedsięwzięć instytucjonalnych objętych wnioskiem o pomoc finansową,
- modernizację przestrzeni publicznej,
- budowę lub modernizację publicznej infrastruktury związanej z rozwojem funkcji turystycznej i kulturowych,

- modernizację i wyposażenie obiektów pełniących funkcje kulturowe, rekreacyjne i społeczne,
- odnowę lub zakup obiektów charakterystycznych dla budownictwa wiejskiego regionu oraz ich adaptację na cele kulturalne i społeczne.

Kolejnym źródłem finansowania działalności agroturystycznej są kredyty. O kredyty mogą ubiegać się podmioty, które są w stanie spłacić kredyt i posiadają na ten cel gwarancje. Ważnym warunkiem uzyskania kredytu jest fachowo przygotowany biznesplan. Biznesplan jest tylko jednym z wielu dokumentów wymaganych w banku przy ubieganiu się o kredyt. Na podstawie biznesplanu bank może określić czy pożyczone środki będą właściwie wykorzystane i ich spłata będzie terminowa.

Najważniejszym ograniczeniem w rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich, a tym samym w rozwoju agroturystyki jest brak środków finansowych w dyspozycji władz samorządowych i osób fizycznych. Inną barierą rozwoju agroturystyki jest brak w samorządach funduszy na rozwój infrastruktury. Bez finansowego wsparcia instytucji państwowych rozwój agroturystyki nie jest możliwy. Od roku 1994 Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR) wspomaga finansowo przemiany strukturalne obszarów wiejskich. Stosuje ona wsparcie finansowe najczęściej w postaci dopłat do oprocentowania kredytów. Kredyty przeznaczone na realizację inwestycji w agroturystyce muszą dotyczyć świadczeń w gospodarstwie rolnym. Usługi związane z kredytowaniem w gospodarstwie rolnym dotyczą m.in. tworzenia miejsc noclegowych dla turystów, zabezpieczenia środków żywnościowych, tworzenia warunków do czynnego wypoczynku dla turystów, tworzenia pól namiotowych. Istotnym warunkiem uzyskania kredytu na rozwój agroturystyki jest obowiązek jednoczesnego prowadzenia produkcji rolniczej.

W celu uzyskania kredytu rolnicy korzystają z różnych form zabezpieczeń spłaty kredytu. Są to: hipoteki, poręczenia majątkowe oraz osoby trzecie poręczające spłatę kredytu, a także weksle. Innymi formami stosowanych zabezpieczeń przez banki są: osobiste oszczędności na koncie danego banku, polisa ubezpieczeniowa i inne papiery wartościowe.

Kredyt na działalność agroturystyczną jest przeznaczony głównie na adaptację i remonty budynków gospodarczych i mieszkalnych pod warunkiem, że będą one przeznaczone na cele agroturystyczne. Aby ubiegać się o kredyt rolnik musi ukończyć przeszkolenie z zakresu agroturystyki, nie może zatrudniać obcych pracowników do obsługi oraz powinien prowadzić działalność agroturystyczną do końca spłaty kredytu przy jednoczesnym nie zaprzestaniu produkcji rolnej.

PODSUMOWANIE

Jedną z form wypoczynku zdobywającą w ostatnim czasie coraz większą popularność jest agroturystyka. Polski krajobraz przyciąga nie tylko obywateli naszego kraju, ale również turystów zagranicznych. Doceniają oni walory naszego kraju takie jak: gościnność, otwartość oraz polską, zdrową kuchnię.

Agroturystyka stała się więc istotnym czynnikiem rozwoju gospodarczo-społecznego państw, regionów i miejscowości. Jej szczególne znaczenie wynika z faktu, iż oprócz promowania regionu aktywizuje się wiele sektorów gospodarki takich np. jak: transport, łączność, przemysł, budownictwo, rolnictwo, działalność finansową i ubezpieczeniową.

Turysta wykupując usługę w określonej miejscowości, w danym gospodarstwie agroturystycznym, generuje dodatkowy strumień pieniądza, który zasila lokalną gospodarkę. Uzyskane dochody z tej działalności stwarzają dodatkowe korzyści w poszczególnych sektorach gospodarki, kooperujących z branżą turystyczną.

Wraz z rozwojem agroturystyki tworzą się nowe miejsca pracy, nowe inwestycje oraz nowe przedsięwzięcia, które poprawiają estetykę i komfort życia na wsi. Ekonomiczne efekty rozwoju agroturystyki zyskują na znaczeniu w obecnej sytuacji gospodarczo-społecznej, która stawia władzom samorządowym zadanie zwiększenia dochodów gminy, a także województwa. Aktywizacja gospodarcza obszarów wiejskich stanowi kierunek tworzenia dodatkowych korzyści z rozwoju działalności pozarolniczej. Rozwój agroturystyki wymusza niejako zachowanie proekologiczne zachęcając do ochrony środowiska, do ochrony dziedzictwa narodowego, kultury, folkloru, tradycji ludowych. Produkty żywnościowe z gospodarstw agroturystycznych są czyste ekologicznie, ponieważ rolnicy stosują do ich produkcji metody biologiczne. Istnieje jednak konieczność większego zaangażowania się samorządów lokalnych oraz różnego rodzaju stowarzyszeń w udzielanie pomocy w tworzeniu biznesplanu przy pozyskiwaniu środków finansowych niezbędnych do tworzenia gospodarstw agroturystycznych. Występuje również potrzeba w szkoleniu rolników w zakresie obsługi ruchu turystycznego oraz promocji usług agroturystycznych. Rozwój turystyki w gospodarstwach wiejskich powoduje zmianę warunków życia mieszkańców terenów wiejskich, przynosi im dodatkowe dochody, co nie oznacza rezygnacji z dotychczasowej działalności rolnej i dotychczasowego sposobu użytkowania terenów rolnych.

PIŚMIENNICTWO

- Jalinik M., 2005. Typologia gospodarstw agroturystycznych jako determinanta rozwoju usług. Wydaw. Politechniki Białostockiej, Białystok.
- Kobyłecki J., 2007. Agroturystyka – moda czy potrzeba? Pod red. Ciepeli G., Sosnowskiego J. Wydaw. Akademii Podlaskiej, Siedlce.
- Kwaterna agroturystyczna – poradnik praktyczny. 2001. Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa.
- Majewski J., Lane B. 2001. Turystyka wiejska i rozwój lokalny. Fundacja Fundusz Współpracy. Poznań.
- Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007–2013 wspierające wzrost gospodarczy i zatrudnienie. 2006. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa.
- Narodowy Plan Rozwoju 2004–2006. 2003. Warszawa.
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007–2013. 2007. MRR, Warszawa.
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego 2007–2013 (Uchwała nr 149/07).
- SPO – Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich. 2007. Warszawa.
- Sznajder M., Przebórska L., 2006. Agroturystyka. Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa.
- Sztyna L. 2003. Jak zgodnie z prawem prowadzić działalność agroturystyczną. ODR, Koszalin.
www.etrwp.pl
www.kbn.gov.pl

THE FINANCING SOURCES OF AGRICULTURAL ACTIVITIES

Abstract. The political and social changes in Polish country during political system transformation were main cause of decreasing development of the farms. Migrating rural population and the lack of the market for agricultural goods caused increasing unemployment. The occurrence of scattered and inactive farming was a signal for searching new sources of income for impoverished rural families. One of the solutions is the elicitation of activity of the farmers by using existing resources in the rural areas. Life style differentiation and searching for new sources of income was aimed at the development of extra-agricultural activities. Basing on the existing opportunities the farmers started to create agritourist venues, which provide additional money for their households. The main obstacle for development of the agritourism are limited donations, which are mainly at local governments' disposal. Without financial support of the EU and local governments the dynamic development of agritourism will not be possible.

Key words: agritourism, financing resources, European Union funds

Zaakceptowano do druku – Accepted for print: 21.11.2008